

SAKSFRAMLEGG

Rjukan 5.0, Gnistkommune 2025

Utvalg

Utvalgssak

Møtedato

Formannskapet

Kommunestyret

Kommunedirektørens forslag til vedtak:

- Tinn kommune ser behovet for å styrke Rjukan Bys attraktivitet og slutter seg til Prosjekt Rjukan 5.0.
- Tinn kommune inngår samarbeid med lokalt næringsliv og frivillig sektor og søker om å bli Gnistkommune i 2025. Vedlagt dokument skal utgjøre kjernen i søknaden.
- Kommunedirektør presenterer Prosjekt Rjukan 5.0 som eget prosjekt med egne budsjettmidler i forslag til budsjett og økonomiplan for årene 2025-2028.
- Det legges til grunn at lokalt næringsliv støtter Prosjekt Rjukan 5.0 med egne midler.

Sammendrag

Byen Rjukan og Tinn kommune har lenge hatt en negativ befolknings- og næringsutvikling. Økte investeringer i Gaustaområdet, nye etableringer på næringsområdet Svadde – eksemplifisert ved Green Mountain og Hima – etableringen av Sirkulære Rjukan og planer om nye større investeringer knyttet til turisme, kraftkrevende industri (Aker Horizons) og behov for opprusting av lokal kraftproduksjon, er et uttrykk for at det i lokalt næringsliv og i Tinnsamfunnet finnes en optimisme og en tro på at det skal være mulig å snu utviklingen.

Kommunen, er på grunn av demografien og den kompetanse som næringslivet og kommunen vil trenge i årene som kommer, helt avhengig av å bygge et positivt omdømme og være en attraktiv kommune for nyutdannede unge mennesker som umiddelbart ikke ser på Tinn kommune som sitt primære valg for bosetting, etablering og karriere.

Rjukan er av UNESCO blitt tildelt verdensarvstatus, men står overfor utfordringer knyttet til et sentrum med lite aktivitet og fare for nedleggelse av butikker. Prosjektet har som mål å bruke byens status, historie, kultur og kommunale investeringer til å revitalisere byens sentrum, skape økt attraktivitet og dermed styrke det lokale næringslivet.

Rjukan og Tinn har potensiale til å kunne bli et mer attraktivt sted. Stedet og byen har bedriftene, svømmehallen, idrettsanleggene, lokalt kulturtilbud, naturopplevelsene, turistfasilitetene, frivilligheten, planene om ny flerbrukshall og videregående utdanning. Men Rjukan By mangler det urbane tilbudet, butikkene, kafeene, restauranten og de sosiale møteplassene. Byen og byens tilbud jobber i motbakke. Kommunen har for eksempel ikke klart å skape et tilbud i Rjukan By som fremstår attraktivt for brukerne av tilbudet på Gausta.

Lykkes man ved å gi byen vitalitet er Rjukan By det litt gamle, litt slitne rustne lokomotivet som gjennom oppgradering til Rjukan 5.0 drar utviklingen videre. Lykkes man i arbeidet med å skape aktivitet, møteplasser og vitalitet i Rjukan sentrum vil man lykkes i resten av kommunen. Satt på spissen: En vellykket utvikling i Rjukan By er en betingelse for at Tinn lykkes.

Saksopplysninger

Å vitalisere og oppgradere Rjukan By må være et prosjekt som må gå over flere år. Før man starter prosjektet vil det være nødvendig å forankre prosjektet lokalt og i de nødvendige politisk organ. Det siste er en betingelse for ekstern bistand. God forankring forutsetter et forprosjekt hvor ulike og relevante aktører gis mulighet til å påvirke prosjektets innretning, avgrensninger og prioriteringer.

Forprosjektets formål må være å, i samarbeid med frivillige, lokalt næringsliv og kommunen, å identifisere og utvikle mål og strategier som bidrar til å revitalisere Rjukan sentrum, styrker stedets attraktivitet og lokalt næringslivet og tiltrekker seg nødvendig kompetanse for å levere gode kommunale tjenester, drive butikker og utvikler andre næringer.

Det følger av det overstående at dette er et prosjekt som må eies av kommunestyret. Kommunestyret står fritt til å delegere det operative eierskapet til formannskapet.

Prosjektet må ha en styringsgruppe som et bredt sammensatt og som ledes av kommunedirektør eller den kommunedirektør peker på. Styringsgruppen må ha representanter fra lokalt næringsliv, lokalt kulturliv og frivillig sektor.

Prosjektet, slik det her beskrives, bør i første omgang ha en tidsramme på 3 år hvor det ansettes en kompetent prosjektleder som jobber på oppdrag fra styringsgruppe innenfor de rammene og målene som er satt for prosjektet. Etter 3 år vil det være behov for å oppsummere status og vurdere alternativ organisering og eventuelle nye problemstillinger. Beslutning om et hovedprosjekt må gjøres på bakgrunn av forprosjektet.

Problemstillinger som må adresseres i et forprosjekt er for eksempel:

- Hva skal til for å motivere tinndøler til å flytte «hjem»?
- Hvordan bør kommune/næringsliv organisere seg for å markedsføre byen og kommunen?
- Hvordan bruke byens verdensarvstatus for å styrke stedets identitet og attraktivitet?
- Forstår vi potensialet i å kunne bruke verdensarvstatusen for å bygge stedet?
- Hvordan organisere de lokale ressursene på en effektiv måte, både de kommersielle og de frivillige?
- Vestfjordalen er trang, og det er lite ledig areal. Nye tiltak og investeringer vil kreve omdisponering av eksisterende areal. Hva er mulig å gjøre innenfor rammene av verdensarvstatusen, og hva er eventuelt arealbehov for lokalisering av ny aktivitet i sentrum?
- Hvilke typer butikker/etablissementer/kafeer er det mulig å få til?
- Hvordan utvikle strategier som knytter Rjukan By og Gaustaområdet tettere sammen?
- Hva er mulighetene for privat kapital?
- Nødvendig å avgrense satsingsområdet?
- Hva er mulig å få til gjennom eventuelle offentlige-private tiltak? Hvilken rolle MÅ kommunen ha?
- Hvordan bruke kultur som strategi for utvikling av byen?

Vurdering

Utfordringene som skisseres i dette initiativet er ikke unike for Rjukan og Tinn kommune. Men utfordringene er, på grunn av skjev demografi – liten andel unge sammenlignet med antall eldre – og det forhold at Tinn kommune er en definert egen bo- og arbeidsregion preget av liten inn- og utpendling, noe større enn i de fleste andre norske kommuner.¹ Rjukan og Tinn kommune er for egen utvikling kort sagt mer enn de fleste andre kommuner i Norge avhengig av folkene som bor og virker i kommunen – og at de fortsatt har lyst til å være i kommunen.

Det gjør at kommunen, på grunn av demografien og den kompetanse som næringslivet og kommunen vil trenge i årene som kommer, er helt avhengig av å bygge et positivt omdømme og være en attraktiv kommune for nyutdannede unge mennesker som umiddelbart ikke ser på Tinn kommune som sitt primære valg for bosetting, etablering og karriere.

Transportøkonomiske institutt beskriver i en rapport hvor de evaluerer 10 ulike kommuners arbeid for økt attraktivitet og stedsutvikling, laget for regjeringen i 2023, mikrourbanisering som «strategisk stedsutvikling med særlig fokus på sentrum hvor offentlige aktører, næringsliv og frivilligheten arbeider sammen med mål om å øke attraktiviteten til et mindre tettsted.»²

Mikrourbanisering kan være knyttet til fysiske egenskapet ved stedet som samlokalisering av arbeidsplasser, boliger, offentlige tjenester, sentrumstilbud, samfunnshus og offentlige møteplasser i et fortettet lokalsenter. Det kan også være knyttet til ikke-fysiske egenskaper som aktørsamarbeid, aktivitet i sentrum og andre elementer som gjør et tettsted til et attraktivt sted å jobbe, bo eller besøke.

Det sentrale for kommunens del er å merke seg at Transportøkonomisk institutt legger til grunn at følgende må være på plass skal man lykkes:

1. Det må finnes et kommunalt vedtak som er tydelig på at kommunestyret ønsker å satse på sentrum
2. Det må finnes, eller utvikles, kommunale strategier og planer som er forankret og som legitimerer og bidrar til ønsket utvikling
3. Kommunen må ta ansvar for prosessen ved at det settes av midler til personressurser og kompetansebygging.

En viktig del av arbeidet er å trekke på de erfaringene og den kompetansen som kommuner tidligere har utviklet gjennom deltagelse i Gnist. Gnist er et nasjonalt innovasjonsprogram for kommuner som vil jobbe på nye måter med lokalsamfunnsutvikling. Ved å være Gnistkommune har norske kommuner lært hvordan de kan benytte design- og arkitekturkompetanse, og metodikk fra disse fagene, til å utforske egne lokale utfordringer og hvordan man sammen lokalt utvikler løsninger.

<https://doga.no/verktoy/nasjonalt-veikart-for-smarte-og-barekraftige-byer-og-lokalsamfunn/>

Dokumentet som ligger vedlagt denne saken er utviklet i nært fellesskap med representanter fra lokalt næringsliv og kommunedirektør opplever at det erkjennes behov for forpliktende samarbeid over tid. Prosjektet er ikke avhengig av at kommunen blir en Gnistkommune, men det er enighet om at å bli Gnistkommune vil gi deltakerne en felles ramme som vil gi verdi til samarbeidet.

Det anslås at forprosjektet vil ha en kostnadsramme på kr 1.0 MNOK og at prosjektet vil ha en årlig kostnad på kr 1,5 MNOK hvert år i 3 år.

¹ <https://regionalanalyse.no/rapport/4026/2/2>

² https://www.regjeringen.no/contentassets/b8c6c4c058764f6dba993a31d38c691d/mikrourbanisering-pa-norsk-eksempelsamling-toi-rapport-1947_2023.pdf

Vedlegg

- 1 Rjukan 5.0, Gnistkommune 2025
- 2 KS Forprosjekt RJUKAN 5.0